

KURULUŞ:
MEKTEB-i SULTANI'DEN
GALATASARAY SPOR KULUBÜ'NE
TÜRKİYE'DE FUTBOLUN
ERKEN ÇAĞI
(1904-1907)
MELİH ŞABANOĞLU

VakıfBank Kùltür Yayınları: 0009
Tarih: 003

KURULUŞ:
MEKTEB-İ SULTANİ'DEN
GALATASARAY SPOR KULUBÜ'NE
TÜRKİYE'DE FUTBOLUN
ERKEN ÇAĞI
(1904-1907)
MELİH ŞABANOĞLU

Genel Yayın Yönetmeni
A. Tarık Çelenk

Tasarım Konsepti ve Yayın Kimliği
Bùlent Erkmen

Tasarım Uygulama ve
Yayın Standartları
Barış Akkurt, BEK

Kapak Görseli
Bùlent Erkmen

Yayın Danışmanı
Dr. Hasan Aksakal

Kitap Editörü
Hikmet Akyüz

Sayfa Uygulama
Faruk Özcan

Son Okuma
Erdem İlgi Akter

Tasarım Danışmanlığı
BEK

VakıfBank Kùltür Yayınları
Saray Mahallesi
Dr. Adnan Büyükdenez Caddesi
No:7/A1 – Kat 13,
Ümraniye 34768 İstanbul
Telefon: 0 216 724 2614
www.vbky.com.tr – info@vbky.com.tr

Üretim ve Satış Müdürü
Hüseyin Esen

© Vakıf Pazarlama San. ve Tic. A.Ş., 2018

ISBN 978-605-7947-05-5

Kitabın tüm yayın hakları VakıfBank Kùltür Yayınları'na aittir. Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak sınırlı alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir elektronik veya mekanik araçla çoğaltılamaz. Eser sahiplerinin manevi ve mali hakları saklıdır.

Baskı
Ofset Yapımevi
Şair Sokak No: 4, Çağlayan Mahallesi, 34410
Kağıthane, İstanbul
Telefon: 0 212 295 86 01
Sertifika No: 12326

2. Baskı: Aralık 2018

KURULUŞ:
MEKTEB-İ SULTANİ'DEN
GALATASARAY
SPOR KULUBÜ'NE

TÜRKİYE'DE FUTBOLUN ERKEN ÇAĞI

(1904-1907)

MELİH ŞABANOĞLU

MELİH ŞABANOĞLU

Melih Şabanoğlu 1961 yılında doğdu. Eğitimini Üsküdar III. Selim İlkokulu, Galatasaray Lisesi ve İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinde tamamladı. Uzun yıllar medya, reklam ve PR sektöründe çalıştı.

Çok uzun zamandan beri Osmanlı modernleşmesi, Osmanlı döneminde modern sporların tarihi ve Galatasaray Spor Kulübü'nün ilk dönemlerinin tarihi ve Mekteb-i Sultani'nin ilk elli yılı hakkında araştırmalar yaptı. Bu kapsamda, Siyah Çoraplılar Futbol Kulübü (Black Stocking FC), Mekteb-i Sultani'de sporun gelişimi, Trablusgarp, Balkan ve Birinci Dünya savaşlarına katılan futbolcular, Galatasaray Spor Kulübü'nün kurucuları, Fenerbahçe Spor Kulübü'nün kuruluşu ve İstanbul Futbol Ligi'nin kuruluş tarihi hakkında yazıları yayınlandı. Spor tarihi hakkında TV ve radyo programları yaptı. Halen *Atlas Tarih* ve *Atlas* dergilerinin yayın kurulunda görev yapıyor.

İÇİNDEKİLER

Önsöz

009

Giriş

013

I. BÖLÜM

Kurallı Oyuna Doğru: 1890'lardan
1904-1905'e dek Mekteb-i Sultani'de Futbol

022

II. BÖLÜM

Mekteb-i Sultani'de Bir Kulüp Doğuyor
(1905-1906)

105

Kuruluş Dönemine Dair Albüm

209

III BÖLÜM

Galatasaray İstanbul Futbol Ligi'nde
(1906-1907)

225

Sonuç

311

Kaynakça

341

Dizin

350

Galatasaray Lisesi'nde
okuyabilmem için
elinden gelen her şeyi yapan
annem Kadriye Demirkaya Şabanoğlu'nun
aziz hatırasına...

ÖNSÖZ

Bu kitabın yazılmaya başlanmasının iki tarihi var. İlki oldukça eski. 1973 yılında Galatasaray Lisesi'nin Beyoğlu'ndaki binasına geldiğimizde o zaman ticaret dersine giren hocamız Ülkü Özatay sınıfta bir kitap dağıtmıştı hepimize: *Bir Galatasaraylının Hatıraları*. Yazarı Mekteb-i Sultani'nin 1923 yılı mezunu Suat Aray'dı. Kitabı eve götürdüğümü, hafta sonu tatillerinde okuduğumu hatırlıyorum; oldukça şaşırmıştım. Benim okuduğum sıralarda 50-60 yıl önce neler yapıldığı aktarılıyordu kitapta temel olarak. Fakat 50-60 yıl öncesi ile sonrası arasındaki fark inanılmazdı. Tarih, bu olsa gerekti. Galatasaray tarihi üzerinden tarihle ilk karşılaşmam bu kitap sayesinde oldu. Bir su pınarı bulmuştum.

Kaynağa başka sular da katıldı daha sonra. Süleyman Tekil'in *Dünden Bugüne Galatasaray* ve özellikle Fethi İsfendiyaroğlu'nun *Galatasaray Tarihi*. Sonuncusu, *Aslan Kral* üçlemesinin sonuncusundaki başlangıç cümlesi gibiydi: "Daha geriye gidiyoruz. Başlangıçtan da önceye." Sonrasında içinde "Galatasaray" geçen her şeyi almaya, okumaya gayret ettim. Bu dönem kişisel hayatımın toplayıcılık dönemine karşılık gelir. Bir ara Galatasaray Lisesi'nde tarih öğretmenliği yapabileceğim fikrinin kafama yerleştiği dönem de bu zamanlara karşılık gelir. Buna ciddi ciddi inanmış olmalıyım ki, o dönem mektebin müdürü olan merhum Prof. Erdoğan Teziç'e bir de mektup yazmıştım.

Toplayıcılık safhasından avcılık dönemime geçişi temsil eden kitap sayısı ikidir: Salih Zeki Aktay'ın *Emin Bülend'in Şiirleri* ile Rıfat Nejdet Evimer'in *Fecr-i Ati Şairleri: Emin Bülent*. Böylece kendimi üç yola açılan bir kavşağın ortasında buldum. Bir yol Emin Bülent Serdaroğlu üzerinden Galatasaray Spor Kulübü'nün kuruluş dönemine açılıyordu. Bir diğeri Balkan ve Birinci Dünya Savaşında askerlik yapan Serdaroğlu üzerinden Galatasaray'ın askerlerinin, şehitlerinin ve gazilerinin yoluna. Sonuncusu ise Serdaroğlu'nun 1905'te mezun olduğu Mekteb-i Sultani'deki 19. yüzyılın son dönemi ile 20. yüzyılın ilk başlarındaki sosyal yaşamına. Galatasaray tari-

hindeki ilk portre yazım (Emin Bülent Serdaroğlu'nun yaşamı hakkındaydı) bu dönemde yayımlandı. Sonra da insan öyküleri üzerinden Galatasaray tarihinin belirli anlarını aydınlatabilmek için kibrit çakmaya gayret ettim.

Kitabın ilk kez yazılmaya başlanmasının hızlandırılmış tarihi budur. İkinci başlangıç tarihine gelince. Yaklaşık bir yıl önce Galatasaraylılar İşbirliği Kurulu Genel Sekreteri İskender Çayla'dan bir telefon aldım. Benden 2017'deki forum için Galatasaray Spor Kulübü'nün tarihiyle ilgili bir konuşma yapıp yapamayacağımı soruyordu. Kabul ettim tabii büyük bir heyecanla. Daha önce ağırlıklı olarak insan ve portre temelli çalışmıştım. Şimdi bunları kurum tarihi kalıbına dökmem gerekiyordu. Bu perspektifle çalışmaya başladım ve Galatasaray Spor Kulübü'nün nasıl kurulmuş olduğu sorusunun peşine düştüm.

Burada şanslı olduğumu söylemeliyim. Çünkü henüz araştırmanın başında o güne kadar pek bilinmeyen bazı tarihsel kayıtlara ulaştım. Bu minik keşiflerin motivasyonumu artırdığı görülecektir kolayca; motivasyonumun artması ise daha fazla araştırma yapma isteğimi kamçıladi. "Avcılık safhasına" geçmiş olanlar yaşamışlardır; araştırma süreci hiçbir zaman bitmez. Bu nedenle de bütün araştırmalar sonsuza dek sürer. Ama arada bir araştırmayı yavaşlatıp, elde edilen sonuçları bir kalıba dökmek gerekir. Benim için bu kalıp ilk planda bir sunum oldu. Büyük tarihler bana göre değil. Bu nedenle de forum için hazırlamış olduğum sunumda, sadece Galatasaray'ın kuruluşuna ve ilk yıllarına odaklanmaya çalıştım. Kitabı yazmaya karar verdiğimde ise tarih Şubat 2018'di.

Yeniden; bu kitabın iki yazılma tarihi var. Bu iki süreçte de güzel insanlardan çok değerli yardımlar gördüm. Burada hepsini anmam mümkün değil. Bu nedenle adlarını anmadıklarım başışlasınlar beni.

İlk olarak üniversitede beni siyasal tarih, siyasal düşünce tarihi ve Türk siyasal yaşamı disiplinleriyle tanıştıran ve onu sevmemi sağlayan iki değerli ismi anmam gerekiyor. Galatasaray Lisesi 1945 yılı mezunu güzel insan Prof. Dr. Murat Sarıca (çok erken yaşta kaybettik maalesef) ve çalışma azmiyle hepimize örnek olan Prof. Dr. Şükrü Hanioglu. Ömrü uzun olsun. Onun dışında ilk süreçte Mehmet Ataberk, Leyla Bozkurt, Gürsel Göncü, Oya Güzer, Ayşe Nur İshakoğlu, Ahmet İskender, Şenay Kalkan, Adnan Polat, Adnan Salihoglu, Mehmet Şenol ve Kâmuran Tektaş ve Mehmet Yaşın'ın teşvik edici, koruyucu yardımlarını gördüm. Hatıraları gönlümdedir.

مکتب سطانی

Onun dışında, Tefvik Fikret'in koltuğunda oturduğu dönem boyunca araştırmalarım için mektebin kütüphanelerini ve arşivini açan Doç. Dr. Gün Kut; Galatasaray Lisesi'nde beraber okuduğum tüm dönem arkadaşlarımı (hepsinin hatırası zihnimdedir) temsilen Gürsel Bayraktar, Hakan Erşen, Kerem Karapazar ve Cemal Özturan; bugüne dek gördüğüm yardımları sayılamayacak denli çok olan Kerem Cankur; yıllar sonra Osmanlı modernleşmesi kavramını gündelik yaşamıma sokan Prof. Dr. Mehmet Öznur Alkan; her zaman desteğini yanımda hissettiğim Murat Köksal; yardımseverliği, insanlığı ve babacanlığıyla beni her zaman etkilemiş olan Prof. Dr. Günay Anlaş; hiperaktivite düzeyindeki çalışma temposuyla her şeyi yapacak zamanı bulan Fatih İşbecer; tutkulu bir Fenerbahçe taraftarı olmasına karşın mektep ve kulüp fark etmeden Galatasaray'la ilgili kütüphanemi ve dağarcığımı zenginleştirmeyi kendine bir zevk edinmiş Kansu Şarman; 2015'te beni arayarak Galatasaray'ın kurumsal faaliyetlerine katılmamı sağlayan İskender Çayla; son üç yılda beraber birçok projede keyifle beraber çalıştığım ve "bunu Melih mutlaka bilmeli" diyerek bulduğu her şeyi benimle paylaşan İzzeddin Çalışlar; gençlik ve olgunluk dönemlerimin yoldaşı Gürsel Güler; bana bir kardeşten bile yakın olan İlhan Fuat Kantoğlu; birçok araştırma düşüncemi ve projemi kendisine açıp uzun uzun tartışma fırsatı bulduğum sevgili Prof. Dr. Naz Çavuşoğlu ve en nihayet onunla geçirdiğim zaman diliminde Galatasaray için çaldığım saatleri, günleri ve yılları büyük bir olgunlukla karşılayan fedakâr kızım Ada Şabanoğlu'na özellikle teşekkür etmek istiyorum. Her ne kadar bunun hiçbir zaman yetmeyeceğini ve onların üzerimdeki hakkını ödememin mümkün olmadığını bilsem de. Elbette geceler boyunca yanımda, civarımda olabilmek için lamba ışığında uyumaya çalışan, ailenin kedi familyasından tek üyesi Minnoş Hanım'ı da unutmuş değilim. Belirtmeye gerek yok; bu isimlerin önemli bir bölümü kitabın gerçek yazılma sürecinde de hep yanımdaydı. Olmasalardı, birçok şey gibi, bu kitap da olmazdı.

Kitabın yazılmasının ikinci sürecinde ise büyük yardımlarını ve desteklerini gördüğüm Alican Küçükcan, Ali Eroğlu, Alp Ulagay, Begüm Hesapçıoğlu, Besim Dellaloğlu, Burak Elmas, Burak Sarıgöllü, Cem Pekin, Cenk Tıkız, Çağlar Şavkay, Duygu Özbek, Erden Sidal, Fatih Özcan, Gazanfer İbar, Gülsün Güvenli, Hasan Aksakal, Hazan Özturan, İbrahim Anlaş, İlker Kocael, Mehmet Yüce, Melis Erbak, Mustafa Fuat Çakıcı, Nazım Can

Çiçektan, Ömer Nesimi Uçkunkaya, Polat Bengiserp, Reha Bilge, Sedat Vanizör, Sercan Sevinç, Seza Sinanlar Uslu, Simge Argüden Kaplan, Vahdetin Engin ve Yusuf Ali Özkan'a minnet borçluyum. Adlarını anamadıklarım affetsinler beni.

Dikkatli okurlar merak ediyordur, Galatasaray Lisesi tarih öğretmenliği başvuruma yanıt gelip gelmediğini. Bu kitabı tarih öğretmenliği yapmak için yetersizliğimin kanıtı diye okumak yerinde olacaktır.

Bahçeköy - Belgrad Ormanı / 10.10.2018

GİRİŞ

HEDEFLER VE AMAÇ

“Dört sene üst üste şampiyon olduk / Avrupa’nın kralı olduk / Gerçekleri tarih yazar / Tarihi de Galatasaray.” Galatasaray taraftarının gurur duyarak söylediği tezahürattır bu. Taraftar nezdinde bu tezahüratı değerli kılan unsur sadece Avrupa’da elde edilen başarılar değil. Gerçekte bu tezahürat, içinde Galatasaray’ın kuruluş vizyonunu da barındırdığı için değerlidir: “Türk olmayan takımları yenmek.” Avrupa takımlarına karşı elde edilen her başarı, kuruluş vizyonunun her seferinde bir kez daha gerçekleşmesidir taraftarın zihniyet dünyasında. O zihniyet dünyasında Galatasaray’ın tarihi çizgisel değildir; döngüseldir, yani periyodik. Galatasaray Türk olmayan takımları yenince çember tamamlanmış olur. Böylece son gün (zafer), ilk günle (kuruluş vizyonu) yeniden kavuşur. Bu bir anlamda Mircae Eliade’nin büyük bir isabetle adını koyduğu “ebedi dönüş mitosu”dur.

Mitolojinin diliyle konuşulacak olunursa; Galatasaray bir yazgıyla dünyaya gelmiş bir kahramandır. Onun yazgısı, “Türk olmayan takımları yenmektir.” Yazgısı onları yenince gerçekleşecektir. Her Avrupa takımına karşı alınan galibiyet, gerçekte yazgının hem yerine gelmesi hem de bu yazgılı kahramanın kutsanmasıdır. Galatasaray kozmogonisi (bir anlamda Galatasaray evreninin doğumu, Galatasaray Big Bang’i) budur.

Bu açıdan her Avrupa başarısı, “Galatasaray kozmogonisi”nin tekrarlanmasıdır aslında. Böylece modern tarihe, tarih üstü bir anlam verilmiş olur. Taraftar modern dünyada bin bir zahmetle çizgisel olarak ilerleyen kendi kişisel tarihine, Türk olmayan takımları yenmek yazgısına sahip kahramanının, Galatasaray’ın Avrupa takımlarına karşı elde ettiği zaferler sayesinde “katlanma” imkânı bulur. Galatasaray’ın Türk olan takımlarla yaptığı mücadele ise, bir anlamda Herkül’ün görevleri gibi, onu Avrupa kapısına çıkaran “maceralar”dandır. Teferruat olduğu bile var sayılır.

Galatasaray’ın kuruluş ile bugünü arasında bütünsel bir ilişkinin bulunması modern dünyada “hikâyeye sahip olmak” kategorisinde değerlendiril-

riliyor. Bu açıdan Galatasaray kuruluş hikâyesine sahip olan ve bu hikâyenin değişmediği nadir kulüplerinden birisidir. Katalan kimliğinin “más que un club” (bir kulüpten fazlası) mottosunda vücut bulduğu FC Barcelona gibi kulüplerden marka öyküsünün bütünselliği açısından pozitif biçimde ayrılır. FC Barcelona bugün tüm dünyada Katalan kimliğine sahip en temel kurum olarak algılanıyor. Buradan hareketle FC Barcelona’ya Katalan ulusunun milli takımı benzetmesi de yapılır sık sık. Ancak Katalan kimliği FC Barcelona’ya sonradan eklenmiş bir hikâyedir, baştan itibaren yoktur. Gerçekte FC Barcelona, Barcelona’da yaşayan bir İsviçreli, Hans Gamper tarafından birkaç Britanyalı ve Katalan tarafından kuruldu. Kulübün renkleri olan mavi ve erguvan ise Gamper’in İsviçre’de “doğduğu kantonun (Tessin) mahalli renkleri idi.” Barcelona’da kurulmuş olması itibarıyla başından beri Katalan kültürüyle teması olmasına rağmen Barça Katalanizmin aktif kesimlerine 1908’de yaklaşmaya başladı. Nitekim satirik spor dergisi *Xut* (Şut) 1924 yılında, “FC Barcelona’nın ilk dönemlerinde tam anlamıyla ‘egzotik’ olduğunu” yazarken kulübün ilk günlerde Katalan kimliğine uzaklığını vurguluyordu.¹ Bu anlamda Barça’nın iki farklı hikâyesinin olduğu söylenebilir. Oysa Galatasaray’ın kurulduğu ilk günden beri hikâyesi aynıdır ve tarihsel anlamda bütünsellik arz eder; yekparedir, eklektik değil.

Bu noktada çalışmanın ilk hedefini de söyleme noktasına gelmiş olduk: Galatasaray’ın kuruluş hikâyesine ve mitosuna bir ışık göndermek, onu aydınlatmaya çalışmak.

Çalışmanın bunun dışında bir hedefi daha var; Galatasaray’ın kuruluş döneminin gerçek ve detaylı bir tarihinin yazılabilmesi için sağlam bir zemin oluşturmak. Gerçekte Türkiye’de futbolun antik dönemlerinde kurulmuş olmasına rağmen ilk dönemi hakkında en çok şey bilinen kulüp Galatasaray’dır. Galatasaray bunu esas olarak bir numaralı kurucusu Ali Sami Yen’in hassas arşivciliğine borçlu. Sadece Galatasaray değil, Türkiye spor tarihi için de değer taşıyan her malzemeye ulaşmayı kendine bir görev belleyen Yen’in arşivciliği sayesinde Galatasaray bugün gerçekten çok değerli bir müzeye sahip. Diğer taraftan sadece arşivciliğiyle değil, tarihe ışık tutan açıklamalarıyla Galatasaray’ın nasıl kurulduğuyla ilgili önemli ve değerli bil-

1. Gabriel Colome, “FC Barcelona ve Katalan Kimliği,” *Futbol ve Kültürü*, 6. bs., haz., Roman Horak, Wolfgang Reiter ve Tanıl Bora (İstanbul: İletişim Yayınları, 2012): 125-132.

gilerin oluşmasına yol açan insan da Ali Sami Yen'den başkası değildir. Ali Sami Yen'in kulübün kuruluşuna ilişkin açıklamaları Galatasaray tarihinin en temel metinleridir ve özellikle popüler tarihçiler tarafından iyi bilinirler. Fakat Ali Sami Yen'in kuruluşla ilgili olarak çok az açıklama yaptığı da bilinen başka gerçektir. Yen'den miras kalan metinler, Galatasaray'ın kuruluş tarihçesinin ortaya çıkması için önemli bir başlangıç noktası oluşturmalarına karşın, sağlıklı bir kuruluş tarihi yazmak için de yeterli değildir. Çünkü metinler kuruluşu bir süreç içinde ele almaz. Kuruluş, ikinci forma, üçüncü forma gibi sadece önemli milatlara ilişkin yapılan açıklamalar toplamıdır. Bu açıdan Galatasaray'ın sağlıklı bir kuruluş tarihinin yaslanması gereken en temel tarihsel malzemelerin, Ali Sami Yen'in yaptığı bu açıklamalar değil, müze kayıtları olduğu açıktır. Müze kayıtlarına yaslanma bakımından bir zenginlik taşıdığı iddiasında değil bu çalışma. Dolayısıyla bu kitabı Galatasaray'ın en sağlıklı kuruluş tarihçesi olarak konumlandırmak, çalışmayı kapsamının ötesinde değerlendirmek anlamına gelecektir. Galatasaray'ın kuruluş döneminin gerçek ve detaylı bir tarihinin yazılabilmesi için sağlam bir zemin oluşturmak hedefi bu açıdan alçakgönüllülüğe değil, gerçekçi tutuma karşılık gelir. Çalışma bu çerçevede, kuruluş tarihinin üzerinde oturacağı bir temel oluşturmak amacıyla bir ızgara sistemi inşa etmeyi deniyor.

Bir anlamda içinde farklı ve değişik bölmeler bulunan büyük bir çekmeceye benzetebileceğimiz bu ızgara sistemi, bir yandan tarihsel malzemenin çekmece içinde doğru bölmede sınıflandırılmasını amaçlıyor. Diğer yandan da kuruluş tarihinin toptancı bir yaklaşımla değil, birbirleriyle ilintili, aralarında neden ve sonuç ilişkisi bulunan küçük parçalar halinde inşa edilebilmesi için analitik çerçeve oluşturulmasını hedefliyor. Bunun ne derecede başarıldığına ilişkin karar, elbette okura ait.

Çalışmanın diğer bir hedefi de, Mekteb-i Sultani'nin Galatasaray'ın kuruluş süreci içindeki ağırlığıyla ilintili. Galatasaray Spor Kulübü'nün tarihine, Ali Sami Yen'in meşhur, "Birinci Teşrin 1905'te mektebin beşinci sınıfında edebiyat muallimimiz merhum Mehmet Ata Bey'in dersi esnasında birkaç arkadaş baş başa vererek Galatasaray'da bir futbol kulübü kurmaya karar verdik"² cümlesiyle başladığı iyi bilinen bir gerçektir. Aslında çalışmanın ana hedeflerinden birisi Ali Sami Yen'in bu cümlesini mümkün

2. Fethi İsfendiyaroğlu vd., haz., *Galatasaray Spor Tarihi*, (İstanbul: Doğan Kardeş Yayınları, 1955), 11-12.

olabildiğince açıklayabilmek ve Mekteb-i Sultani'nin Galatasaray Futbol Kulübü'nün doğduğu yer olmanın ötesindeki ağırlığına dikkat çekmek. Bu nedenle çalışmada Galatasaray Spor Kulübü'nün kuruluşu, Mekteb-i Sultani dinamiği ve sistematigi içinde ele alınıyor. Ayrıca kuruluş sürecinde mektep ile kulüp arasında var olan organik bağ da gösterilmeye çalışılıyor.

Bu hedef, Galatasaray Futbol Kulübü'nün kuruluşunda, Mekteb-i Sultani'de 3, 4, 5 ve 6. sınıfın, yani mektebin en üst sınıflarında okuyanların birlikte teneffüse çıktıkları Grand-Cour'a itibarını iade etmek olarak da okunabilir. Bu çerçevede çalışma, Galatasaray Futbol Kulübü'nün kuruluş tarihçesinin Mekteb-i Sultani yapısı ve tarihi içinde anlaşılabilceği tezini savunuyor.

Çalışmanın bir de yan hedefi var: Türkiye futbol tarihinin oluşturulmasına katkı sağlamak. Bu kaçınılmaz bir yazgı gerçekte. Çünkü odağına Galatasaray'ın kuruluşunun tarihini alan bir çalışmanın, Türkiye futbol tarihine değmemesi ve dokunmaması başaramayacak bir görevdir aslında. Diğer taraftan Türkiye futbol tarihinin 20. yüzyılın hemen başındaki antik döneminin tarihini oluşturanın da bu çalışmanın amacı ve kapsamı dışında olduğu açıktır.

Çalışma birbirine çok yakın bu iki ince çizgi arasında ilerlerken Galatasaray Futbol Kulübü'nün kuruluşunun daha iyi kavranmasını kolaylaştırmak adına bir arka plan inşa etmeye de gayret etti. Bu arka plan, Türkiye futbol tarihinin antik dönemidir gerçekte. Arka planın içinde olanlara örnek olarak şunlar sıralanabilir: İstanbul Futbol Kulübü (Constantinople Football Club), onun bir yan şubesi niteliğine sahip Moda takımının yapısı; İstanbul Futbol Kulübü'nün ve Moda takımının bir anlamda Kadıköy Futbol Kulübü (Cadi-keuy Football Club) ve tüzel kişiliğe sahip Moda Futbol Kulübü'ne (Moda Football Club) dönüşümü; Black Stocking Futbol Kulübü; İstanbul Futbol Ligi'nin kuruluşu ve en nihayetinde 1906-1907 İstanbul Futbol Ligi sezonunun serencamı. Bunlar hep bu çalışmanın dokunduğu önemli milatlar olarak yer aldı zamandiziminde. Diğer taraftan çalışmanın zaman zaman Türkiye futbol tarihinin antik döneminin bu temel köşe taşlarına ve kahramanlarının detaylı tarihçelerine girmeden ilerlemesi de mümkün değildi. Çalışmanın bu açıdan hedeflerinden birinin, Türkiye futbol tarihinin oluşturulmasına kendi açısından katkı vermek olduğunu söylemek gerçeğe en yakın tanımlama olacaktır.

Latince kökenli dillerde hedef ile amaç arasında ince bir ayrım vardır. Amaç (goal), temelde bir gelecek tasarımıdır, bu anlamda kullanılır. Hedef

(objective) ise belirli bir zaman diliminde ulaşılması amaçlanan sonuçtur. Bu farktan hareketle birden fazla hedefi bulunan çalışmanın bunların dışındaki temel bir amacının da olduğunu söylemenin yeri tam da burası. Çalışmanın ana ve yan hedefleri hemen yukarıda sıralandı.

Amaca gelince; çalışmanın amacı aslında bir soruda kristalleşiyor: 1905 yılında Galatasaray Futbol Kulübü'nün kurulmasını ve sonrasında ayakta kalmasını ne sağladı? Gerçekte 1905 yılında yaşları 15 ile 19 arasında değişen birkaç gencin bir futbol takımı kurmasının, bu futbol takımının bir kulübe dönüştürülmesinin bugünden geçmişe bakınca oldukça kolay bir şey olduğu sanılır. Ama kendimizi bir an için 1905 yılında düşünürsek, geçmişe döndüğümüz ilk saatlerde şunu hemen kavrarız: Yaşları 15 ile 19 arasında değişen bu gençlerin yaptıkları şey, toplumsal planda gerçekte başarılması çok zor bir şeydir. Gerçekten de bir takım oluşturmak, bu takımı bir kulübe dönüştürmek, İstanbul Futbol Ligi'ne katılmak, burada ayakta kalmak inanılmaz zor ve zahmetli bir şeydi çağının içinde. Çalışma, işte Galatasaray tarihine tam da buradan bakıyor ve "1905 yılında Galatasaray Futbol Kulübü'nün kurulmasını ve sonrasında ayakta kalmasını ne sağladı?" sorusunun peşine düşüyor. Bu soruya verilen yanıt çalışmanın temel tezidir aslında: 1905 yılında Galatasaray Futbol Kulübü'nün tarih sahnesine çıkmasını mümkün kılan en önemli faktör, bu takımın ve kulübün Osmanlı modernleşmesinin önde gelen kurumlarından Mekteb-i Sultani'de kurulmuş olmasıdır. Çalışmada kulübün ayakta kalmasını sağlayan yegâne ögenin, "Galatasaray dayanışması" olduğu savunuluyor. Özellikle Galatasaray'ın İstanbul Futbol Ligi'ndeki ilk sezonunda, kulübün bir numaralı kurucusunun İstanbul'da olmadığı bir süreçte işleri yapan ve yoluna koyan görünmeyen bir el bulunduğu, bu elin mektep öğrencileri arasındaki dayanışma olduğu çalışmanın üçüncü bölümünde gösterilmeye çalışılıyor.

YÖNTEMLER

Çalışmada iç içe geçmiş birden fazla yöntem söz konusu. Bunlardan ilki Galatasaray tarihini, Türkiye spor tarihi yazımının sıkça yaptığı gibi vakanüvis zihniyetinden (histoire événementielle) mümkün olabildiğince uzaklaşarak ele almak. Bilindiği gibi bu anlayış menkıbevidir ve tarihi,

vakaların aritmetik toplamı olarak ele alır. Osmanlı kroniklerinde sık sık görüldüğü üzere 1509'un olayları, 1510'un olayları gibi. Türkiye spor tarih yazımında da benzer bir görüş hüküm sürüyor: 1905'in olayları, 1906'nın olayları, 1907'nin olayları, vb. Bu yaklaşımda olaylar atomize halde, birbiriyle etkileşime girmeden yan yana durur. Kişiler ve kurumlar teleolojik varlıklardır. Varoluşlarının bir anlamda kutsal bir amacı vardır; onlar sadece bu amaca uygun davranır. Bu yaklaşımda vakalar arasındaki karşılıklı etkileşim analiz edilmez; olayların nedenleri kişilere yaslanır. Çünkü önemli olan kişiler ve kurumlardır, olayların aralarındaki nedensellik bağlantıları değil. Bu çalışmada okurun kolayca fark edebileceği gibi tarihçenin, vakalar toplamı olarak değil, birbirleriyle ilintili olayların karışık kurgusu içinde inşa edilmesine gayret edildi. Özellikle çalışmanın ikinci bölümünde bu yaklaşımı daha net görmek mümkün.

Menkıbevi tarih anlatımını terk etmenin ötesinde çalışmada, mümkün olabildiğince sosyolojiye ve diğer disiplinlere temas etmeye gayret edildi. Bu açıdan, çalışmada kuruluş dönemi, daha insancıl ve daha geniş bir tarih anlayışı ele alınmaya çalışıldı. Okurken fark edileceği gibi, eğitim tarihi, askeri tarih, siyasal tarih, ekonomi tarihi, uluslararası ilişkiler tarihi, Osmanlı toplumsal yaşamının tarihi ve kent tarihleri çalışmanın alet çantasında yardımına başvurulmuş alt disiplinler olarak yerlerini aldı. Bu konuya örnek olarak, Ali Sami Yen ya da Ahmet Robenson portrelerinin, karakterlerini oluşturan sosyal şartlar içinde ele alınmasına gayret edilmesi gösterilebilir.

Çalışma boyunca sürdürülmeye gayret edilen bir diğer yaklaşımı ise özellikle Galatasaray kurucularının metinlerini eleştirel akılla değerlendirmek süzgecinden geçirmek oluşturuyor. Yer yer yapıbozuma dek varan bu yaklaşımın temel amacı Galatasaray'ın tarihini efsanelerden mümkün olduğunca arındırarak, daha gerçek, duru ve yalın bir hale ulaştırmayı mümkün kılmak. Bunda ne kadar başarılı olunduğuna elbette okur karar verecek.

Bu başlık altında söylenmesi gereken son bir nokta daha var; çalışmanın yöntem olarak tezler üzerinden ilerlemeye gayret etmesi. Çalışmanın tamamı en temelde tek bir amaca, yani tek bir teze yaslanıyor olsa da, bölümler de alt tezler içeriyor. Örneğin birinci bölümde Ali Sami Yen ve arkadaşlarının Mekteb-i Sultani'ye girdikleri dönemde okulda karşılaşmış oldukları futbol oyununun arketipinin aslında *rugby* futbol olduğu yolundaki alt tez gösterilmeye çalışılıyor. İkinci bölümde ele alınan alt tez-

lerden birisini, Galatasaray'ın İstanbul Futbol Ligi'ne katılması sürecinin gerçekte Şubat 1906'da, yani kuruluştan hemen birkaç ay sonra Kadıköy Futbol Kulübü'yle temasa geçilmiş olmasıyla başladığı görüşü oluşturuyor. Keza II. Abdülhamit döneminde Müslümanların futbol oynamasının yasaklanmamış olduğu yolundaki görüş de yine bu bölümde ele alınan alt tezlerden birisi. Üçüncü bölümdeki alt tezlerden birisi de Galatasaray adının kullanılmasından duyulan korkunun gerçekte bir özneliği yansıtmaması. Alt tez "A. N. Other F. C" anlatısının nesnel bir baskının sonucunda oluşmadığını göstermeye çalışıyor. Bu bölümdeki alt tezlerden bir diğeri de 1906-1907 sezonunda İstanbul Futbol Ligi'nin yarıda kaldığı görüşü üzerinde odaklanıyor. Bölümde bu alt tez, 1907-1908 futbol sezonundaki gelişmeler eşliğinde ve ışığında ele alınıyor.

KAYNAKLAR

Tarih disiplininde en sık rastlanan dilemmalardan birisini, aynı kaynaklarla farklı tarih anlatılarının yazılmasının mümkün olması oluşturur. Buna neden olan en temel faktör, tarihe belirli bir ideoloji ya da önka-buller eşliğinde bakılmış olmasıdır. Bu çalışmada böylesi bir dilemmadan uzak kalabilmek amacıyla Türkçe (1928 öncesi Arap harfli, 1928 sonrası Latin harfli metinler), İngilizce ve Fransızca birincil kaynaklara ulaşılmaya çalışıldı; mümkün olabildiğince elbette.

Üzerinden kısaca geçilecek olursa; çalışmada tarihsel anlatının izleğini oluşturmak için genel anlamda iki tür kaynaktan yararlanıldı. Dönemsel birincil kaynaklar ve bunları destekleyici niteliğe sahip ikincil kaynaklar. Çalışmada kullanılan birincil kaynakları hatıralar (konuşma metinleri, söyleşiler, yazılmış anılar, vb.), mektuplar, gazete ve dergi yayınları ile Mekteb-i Sultani'nin her yıl yayımlamış olduğu *Mükâfat Cetvelleri* oluşturuyor.

Bugüne dek elimizde sadece üç kurucunun hatıraları bulunuyordu; Ali Sami Yen, Abidin Daver ve kısmen (çünkü kendisiyle yapılmış orta uzunlukta bir söyleşi vardı elimizde sadece) Bekir Sıtkı Bircan. Bu çalışma sırasında iki kurucunun daha hatıralarına ulaşıldı; Asım Tevfik Sonumut ve Refik Cevdet Kalpakçıoğlu'nun anılarına. Çok parlak bir hafızaya sahip olduğunu bildiğimiz Sonumut'un hatıraları, okuyucunun hemen fark

edebileceği gibi, Galatasaray'ın kuruluşunun bazı bilinmeyen yönlerini açığa çıkarması itibariyle önemli veriler ve ipuçları sağladı çalışmaya. Kalpakçıoğlu'nun hatıraları ise Mekteb-i Sultani'de futbol topuyla oynanan oyunlar konusundaki bilgilerimizi genişletmesi ve önemli bir derinlik sağlaması açısından oldukça kıymetli.

Galatasaray'ın üç kurucusunun yazmış olduğu dönemsel mektuplar ise gerçekte bugüne dek bilinmeyen birincil kaynaklar arasında değildiler. Biliniyorlardı. Ancak ilk kez bir Galatasaray tarihçesine dahil edildiler. Böylece dönemsel bilgilerin kronolojinin akışı içinde ve doğru bir bağlamda iletiminde çok önemli bir görev üstlendiler. Tahsin Nahit, Emin Bülent Serdaroğlu ve Asım Tevfik Sonumut'un bir dönem İstanbul'da bulunmayan Ali Sami Yen'e yazmış olduğu mektuplar çalışmanın özellikle üçüncü bölümünde tarihsel anlatının temel taşıyıcı ögesi konumundadır; bu bölümde anlatının omurgasını oluşturdular.

Çalışmada yer verilen üçüncü grup birincil kaynakları dönemsel mecralarda yer alan yazılar, makaleler, haberler ve duyurular oluşturuyor. Bunların arasında ilk kez tarih sahnesine çıkanlar da bulunuyor. İlk kez gün ışığına çıkan bu yayınlar sayesinde Mekteb-i Sultanî futbolcuların kurmuş olduğu kulübün adının, meşhur "A. N. Other" öyküsünden oldukça önce bir tarihte, Mart 1906'da İstanbul basınında "Galatasaray" ismiyle geçtiğini bilebiliyoruz. Benzer biçimde yine ilk kez erişilen bir yayın sayesinde Galatasaray'ın 1906-1907 sezonunda İstanbul Futbol Ligi'ne geç katılmadığını da söyleyebiliyoruz. Oysa bugüne dek anonim Türkiye futbol tarihi çalışmaları Galatasaray'ın lige geç katılmış olduğu düşüncesini savunuyordu.

Birincil kaynaklar içinde yer alan *Mükâfat Cetvelleri*'ne gelince. Bilindiği gibi *Mükâfat Tevzi Cetvelleri* Mekteb-i Sultani'de hangi öğrencinin, hangi eğitim yılında, hangi öğretmenin dersinde ödül / ödüller aldığını gösteren yayınlardır.

Bu cetveller her yıl yapılan ödül dağıtım törenlerinden sonra kitaplaştırılarak basılırdı. *Mükâfat Tevzi Cetvelleri* bu çalışmada, Galatasaray'ın anonim tarihinde anlatılan öykülerinin kahramanlarının gerçekte hangi zaman diliminde hangi sınıfta olduklarını saptamak amacıyla kaynak olarak kullanıldı. Nitekim anonim tarihin ilk mitosu niteliğindeki meşhur beşinci sınıf edebiyat dersindeki ilk toplantının aslında hangi yıl gerçekleştirildiği bu cetveller sayesinde kesin biçimde ortaya konulabildi.

I. BÖLÜM

**KURALLI OYUNA DOĞRU:
1890'LARDAN
1904-1905'E DEK
MEKTEB-İ SULTANİ'DE
FUTBOL**

İSTANBUL'DA İLK FUTBOL

Osmanlı'da futbol ilk *rugby* kurallarıyla oynandı. Bilinen ilk futbolcular Britanyalılardı. Bu bilgiler kesindir. Ancak futbolun İstanbul'da mı, yoksa İzmir'de mi, nerede ilk kez oynandığı konusunda kesin bir şey söylemek mümkün değil. Elimizdeki kayıtlar futbolun ilk kez oynandığı yer olarak İstanbul'u işaret ediyor.¹ Temelde İstanbul'da futbolun popülerleşmesine yol açan iki önemli dalgadan söz edebiliriz.

Bunlardan ilkinin 1889-1891 arasında İzmir takımlarıyla oynanmaya başlayan iddialı futbol karşılaşmaları oluşturur. İstanbul'daki Britanya kolonisinin² kulübü konumundaki İstanbul Futbol Kulübü'nün 1889'dan itibaren İzmir takımlarıyla yaptığı bu karşılaşmalar 1891 yılına kadar basın tarafından izlenmiş ve canlı olarak aktarılmıştır.³ Bu dönem *rugby* kurallarıyla oynanan futbolun, biraz yaygınlık kazanmakla birlikte yine de temelde Britanya kolonisi sınırları içinde kaldığı anlaşılıyor. Ayrıca oynanan maç sayısı da oldukça azdır.

1. Meropi Anastasiadou, futbolun ilk kez İzmir'de Football and Rugby Club, yani Futbol ve Rugby Kulübü'nün 1890'da kurulmasıyla İzmir'de kurulduğundan söz ediyor. Daha fazla bilgi için, Meropi Anastasiadou, "Yüzyıl Dönemecinde Selanik'te Seçkin Sporları ve Sporcu Seçkinleri," *Osmanlı İmparatorluğu'nda Yaşamak*, haz., François Georjon ve Paul Dumont, çev., Maide Selen (İstanbul: İletişim Yayınları, 2011): 175-193. Güneş Günver ise Rauf Beyru'nun incelediği bir konsolosluk kaydı üzerinden İzmir'de futbolun oynanmasını 1888 sonrasına tarihler. Daha fazla bilgi için, Günver Güneş, *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Modern Sporların İzmir'e Girişi (1850-1922)* (İzmir: İzmir Büyükşehir Belediyesi Kent Kitaplığı, 2012), 84. İstanbul'da futbolun oynandığına ilişkin en eski kayıt ise 1880'e tarihleniyor. Buna göre İstanbul'da faaliyet gösteren Constantinople Football Club, İstanbul Futbol Kulübü'yle 1880 Kasımında ikinci kez bir maç düzenlemiştir. Daha fazla bilgi için, Mehmet Yüce, *Osmanlı Melekleri*, (İstanbul: İletişim Yayınları, 2014), 22-23.

2. "Koloni" kavramı dönemeldir ve kolonyal çağda bir devletin başka bir ülkede ya da coğrafyada yaşayan yurttaşlarının tamamını tanımlamak için kullanılıyordu. Bu anlamda 19. yüzyılın sonu ve 20. yüzyılın başında İstanbul'da Britanya, Almanya, Fransa ve İtalya kolonisi gibi tanımlar mevcuttu. İstanbul'da yabancı dilde yayımlanan gazetelerde de bu tanımlar sıkça geçerdi. Buna örnek olarak İstanbul'daki Britanya kolonisi üyelerine duyuru niteliğindeki haber verilebilir. Daha fazla bilgi için, "Notice to the British Colony," *Le Moniteur Oriental – The Oriental Adviser* XIX/2899 (23 Janvier 1901): 2.

3. "The Football Match," *The Oriental Adviser - Le Moniteur Oriental* VII/1692 (12 Janvier 1889): 2. "Stray Notes: Football," *The Oriental Adviser - Le Moniteur Oriental* VIII/2020 (5 March 1890): 2. "Smyrna Football Team," *The Oriental Adviser - Le Moniteur Oriental* IX/32 (9 Fevrier 1891): 2.

SULTAN II. ABDÜLHAMİT DÖNEMİNDE ABD KONGRESİ'NE GÖNDERİLEN ALBÜMLERDE MEKTEB-İ SULTANİ FOTOĞRAFLARI DA VARDI. MEKTEB-İ SULTANİ'Yİ GÖSTEREN FOTOĞRAFLAR ABDULLAH BİRADERLER TARAFINDAN ÇEKİLMİŞTİ.

Futbolun İstanbul'da popülerleşmesine yol açan ikinci dalga ise 1897-1900 arasına tarihlenir. Bu dönemde Birleşik Krallık donanmasına bağlı gemilerin takımlarının İstanbul takımlarıyla yaptığı futbol karşılaşmalarının kentte büyük ilgi yarattığı anlaşıyor. Birleşik Krallık gemilerinin takımlarının yaptığı maçları önemli kılan bir özellik daha vardı; *association*, yani bugünkü modern futbol kurallarıyla oynanması. Burada özellikle 1900 yılında HMS *Salamander* gemisinin İstanbul turnesi oldukça önemlidir. HMS *Salamander* gemisinin mürettebatından oluşan takımın 1900'un son aylarında İstanbul'daki çeşitli ekiplerle peş peşe yaptığı 10 maç, bir anlamda payitahttaki futbol ateşini harlamış ve futbolun Osmanlı tebaası tarafından da dikkatle izlenmesine yol açmıştı.⁴ Futbolun İstanbul'daki bu gelişimini

4. Daha fazla bilgi için, "Salamander Football Club," *The Levant Herald and Eastern Express*, XX/52 (Decem-

takip edip bu modern spora eğilim göstermeye başlayanlar arasında, kapılarını 1868’de Osmanlı’nın her millettten çocuğuna açan Mekteb-i Sultani’nin öğrencileri de vardı.

MEKTEB-İ SULTANİ’DE İLK FUTBOL TOPU

Mekteb-i Sultani’de Galatasaray Futbol Kulübü’nün⁵ kurulmasına doğru giden yolda ilk halkayı, okulda futbol topuyla oynanmaya başlanması oluşturur. Burada sorulması gereken soru Mekteb-i Sultani’de futbol topunun ilk olarak ne zaman görüldüğüdür. Galatasaray’ın anonim tarihi bu soruyu açık olarak yanıtlamaz. Anonim tarihe göre, daha sonradan Galatasaray Lisesi’nde çok kısa bir süre müdürlük yapacak olan Mustafa Bedri St. Joseph’ten Mekteb-i Sultani’ye geçerken mektebe bir top getirmiş ve ilk oyunlar bu topla oynanmıştır.⁶ Galatasaray Futbol Kulübü’nün kurucularından Asım Tevfik Sonumut da anılarında, hayatında futbol topunu ilk kez gördüğü yerler arasında Mustafa Bedri’nin evini de sayar. Böylece Mustafa Bedri ile futbol topu arasındaki ilişkiye dikkat çekmiş olur.⁷ Buna karşın Sonumut hatıralarında, “1899 yılında Galatasaray’a talebe olarak kaydedildiğim zaman mektepte futbol vardı” der.⁸ Mekteb-i Sultani’ye hangi yıl girdiğini tam olarak bilmediğimiz Abidin Daver ise⁹ mektebe ilk topu getirenlerin

ber 31, 1900): 631.

5. Galatasaray 1905’te, daha sonra da detaylı biçimde görüleceği üzere “Galatasaray Futbol Kulübü” adıyla kuruldu. Galatasaray’ın bir spor kulübüne dönüşmesi 1920’lere tarihlenir. Metinde sadece 1905 yılındaki kuruluşun öyküsü anlatılacağı için “Galatasaray Futbol Kulübü” tanımı kullanılacak.

6. Ali Sami Yen 28 Haziran 1941 tarihinde Bebek’teki su sporları lokalinde yaptığı konuşmada Bedri’nin mektebe topu ilk getirenlerden birisi olduğunu söylediğini belirtir: “Rivayete göre eski jimnastikçilerimizden olup geçen sene ölen maarif müfettişlerinden merhum Bedri (425), Frerler Mektebi’nden Galatasaray’a geçerken beraberinde top getirmiş, mektebin daha küçük sınıfına benden evvel giren Asım Tevfik de 1899 senesinde Galatasaray mektebinde top görmüş olduğunu hatırlamaktadır.” Daha fazla bilgi için, İzzeddin Çalışlar, haz., *Galatasaray Arşivi: Ali Oraloğlu* (İstanbul: Galatasaray Eğitim Vakfı Yayını, 2014), 118.

7. “Esasen futbolu daha evvel de iki yerde görmüştüm. Bunlardan biri o zaman Mekteb-i Sultani Müdürü Abdurrahman Şeref merhumun oğlu 1085 Hasan Fikret’in, diğer ide Kadıköy’de Yoğurtçu’da oturan eski maarif umumi müfettişlerinden 425 Bedri’nin evlerinde görmüştüm.” Asım Tevfik Sonumut, “Galatasaray Nasıl Kuruldu?,” *Şehir Üniversitesi Taha Toros Arşivi*, Dosya Adı: Galatasaray, 1.

8. Sonumut, *Şehir Üniversitesi Taha Toros Arşivi*, 1.

9. 762 Abidin Daver, Tahsin Berküren ve Celaleddin Kışmır’ın çalışmasına göre mektebe Hicri 1322’de (1903 yılında) girmiş görünüyor. Daha fazla bilgi için, Tahsin Berküren ve Celaleddin Kışmır, *Pilava Kaşık Atanlar: 1868-1908* (İstanbul: yy, ty), 265. Ancak Hicri 1320 tarihli *Tevzi-i Mükâfat Cetveli*’nde Abidin Daver 1901-1902 eğitim yılında ikinci sınıf öğrencisi görünüyor. 1320 *Sene-i Hicriyesi Tevzi-i Mükâfat Cedvelidir* (İstanbul: Âlim

Robenson Kardeşler (Yakup, Abdurrahman ve Ahmet) olduğunu söyler.¹⁰ Galatasaray'ın kurucularından olmamasına karşın futbol kulübünün kuruluş günlerine tanıklık eden Ruşen Eşref Üneydin da mektebe başladığında futbol topunun mevcut olduğunu anlatır:

“Ben, sene bin dokuz yüzde Galatasaray’a girdiğimde orada top vardı, benden önce mektebe girmiş olanların gününde de... Mesela Asım Tevfik Sonumut’un bir yazısında okuduğuma göre 1899’da da varmış.”¹¹

Görüldüğü üzere, Galatasaray'ın kurucuları mektepte topla ne zaman oynandığı konusunda açık bir tarih vermezler. Ali Sami Yen ise mektebe topun getirilmesini Mustafa Bedri'nin St. Joseph'ten Mekteb-i Sultani'ye geçişiyle ilişkilendirir, ancak tarih vermediği gibi bunun da bir rivayet olduğunu ifade eder. Galatasaray'ın kurucularından Bekir Sıtkı Bircan da mektebe futbol topunu ilk getirenin Mustafa Bedri olduğunu söyler.¹² Ali Sami Yen ve Bekir Sıtkı Bircan'ın anlatımı bizi 1897 yılına götürüyor. Çünkü elimizdeki kayıtlara göre, Mustafa Bedri St. Joseph'ten 1897 yılında Mekteb-i Sultani'ye 425 numarayla kayıt olmuş ve okuldan 1903 yılında mezun olmuştu.¹³

Matbaası – Ahmed İhsan ve Şürekâsı, ty.). 15, 17. Dolayısıyla Berküren ve Kışmır'ın çalışmasındaki tarihin ihtiyatla ele alınması gerekiyor.

10. “Yirminci asırla beraber Mekteb-i Sultani-yi Şahane'nin -şimdiki Galatasaray Lisesi- bahçesine yuvarlak bir meşin top gelmişti. Bu meşin topu, eğer hatırımda yanlış kalmamışsa, mektebe Robenson Kardeşler getirmişti. Robensonlar, en küçükleri Ahmet Robenson Bey olmak üzere, Yakup ve şehit Abdurrahman beylerle beraber üç kardeşti ve ihtida etmiş bir İngiliz ailesinin erkek çocukları idiler.” Daha fazla bilgi için, Abidin Daver, “Bizde Futbol Nasıl Başladı,” *Türkspor* 1/6 (7 Teşrinisani 1929): 4-5. Abidin Daver'in bu anlatımını Mekteb-i Sultani'ye ilk futbol topunu getirenden daha çok, kendisinin okuduğu dönemde okula Robenson Kardeşlerin top getirmesi olarak okumak yerinde olur. Robenson Kardeşler mektepte okumaya 1899 yılında başlamıştı. Zaten Daver'in açıklaması da “yirminci asırla beraber” sözleriyle başlar. Daver'in Robenson Kardeşlerle aynı yıl mektebe başlama ihtimali oldukça yüksektir.

11. Ruşen Eşref Üneydin, *Bütün Eserleri Cilt 4*, haz., Necat Birinci ve Nuri Sağlam (Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2002), 222-223.

12. “Galatasaray'a futbolu ilk defa 1900'de Kadıköy'deki “Frère”lerden gelip mektebimizin lise kısmına giren 425 Mustafa Bedri getirmiştir.” Görüldüğü gibi burada Bircan 1900 tarihini veriyor. Ancak bu tarihi şüphelerle karşılamak yerinde olur. Daha fazla bilgi için, Vefa Semenderoğlu ve İzzeddin Çalışlar, haz., “Galatasaray'da İlk Futbol,” *Ortak Bellek* (İstanbul: Galatasaraylılar Derneği Yayını, 1998), 161-164.

13. Daha fazla bilgi için, Berküren ve Kışmır, *Pilava Kaşık Atanlar: 1868-1908*, 214. Mustafa Bedri 31 Aralık 1910 tarihinde Mekteb-i Sultani'ye Türkçe öğretmeni olarak atandı ve bu görevini 21 Ocak 1916 tarihine kadar sürdürdü. Bedri Bey 1 Şubat 1924 tarihinde Galatasaray Lisesi Müdürlüğü görevine getirildi. Bu görevini 8 Mayıs 1924 tarihine kadar sürdüren Bedri Bey, daha sonra Maarif Vekâleti başmüfettişliğine atandı. Daha fazla bilgi için, *Mekteb-i Sultani'nin Ellinci Sene-i Devriye-i Tesisi Münasebetiyle Neşrolunmuştur* (İstanbul: Matbaa-i Amire, 1334), 73. Muhittin Sandıkçıoğlu, Ferruhzat Turaç ve Vefa Semenderoğlu, haz., *Galatasaray Lisesi: “Mekteb-i Sultani” 1868-1968* (İstanbul: Gün Matbaası, 1974), 35. Bu kitapta Mustafa Bedri'nin sehven mektebin 1904 yılı mezunu olduğu bilgisi yer alıyor.

GALATASARAY'IN KURUCULARINDAN REFİK CEVDET KALPAKÇIOĞLU'NUN ANILARI, MEKTEB-İ SULTANİ'DE FUTBOL TOPUYLA OYNANAN İLK OYUNLARIN İSMAİL BEY'İN MÜDÜRLÜĞÜ DÖNEMİNE, 1895 ÖNCESİNE TARİHLENDİĞİNİ ORTAYA KOYUYOR.

Eğer sadece Ali Sami Yen ve Bekir Bircan'ın anlatımından hareket edecek olursak, futbol topunun Galatasaray'daki tarihi 1897'de başlamış olur. Ancak elimizde dikkate alınması gereken başka bir kayıt daha var: Refik Cevdet Kalpakçioğlu'nun anıları. Mekteb-i Sultani'de okumaya 1893 yılında başlayan Refik Cevdet Kalpakçioğlu¹⁴ topun okuldaki varlığını 1897'nin daha da öncesine götürür.

Bugüne kadar hiçbir Galatasaray tarihçesinde kaynak olarak kullanılmayan Kalpakçioğlu hatıralarında, mektepte ilk futbol maçlarının İsmail Bey'in müdürlüğü döneminde oynandığını aktarır. İsmail Bey'in 13 Aralık 1880'den 1 Şubat 1895 günü okulda vefat edene kadar Mekteb-i Sultani'de müdürlük yaptığı dikkate alınırsa, mektepte topla oynanan ilk oyunların 1 Şubat 1895'ten öncesine tarihlendiği ortaya çıkar.¹⁵ Refik Cevdet Kalpakçioğlu'nun mektepteki ilk futbol oyunu hakkında açıklamaları şöyledir:

“Ayak topuna böyle gelişigüzel vurmalar dolayısıyla mektebin camları kırılıyordu. Rahmetli İsmail Bey'in müdürlüğü zamanında sermubassırın (baş gözetmen) ve muavinlerinin şikâyeti üzerine top oyunu yasak edildi. Jimnastik muallimi Faik Bey müdürden tekrar müsaade edilmesini rica ettiği zaman müdürün yine camların kırıldığını ileri sürmeleri üzerine, ‘Efendim, camlar kırılsın, canlar kırılmasın. Eğer talebe teneffüs zamanında da böyle koşup oynayamaz ve yorulmazsa, bu kalabalık leyli (yatılı) mektepte her gün nefis yemekleri tika basa yer içerse, o zaman kantari topuyla oynarlar’ demiş.”¹⁶

Refik Cevdet anlatımında Müdür İsmail Bey'in Faik Hoca'nın ne demek istediğini anlamadığı için mektepte topla oynanmasına izin vermediğini,

14. Berküren ve Kişmir, *Pilava Kaşık Atanlar: 1868-1908*, 232.

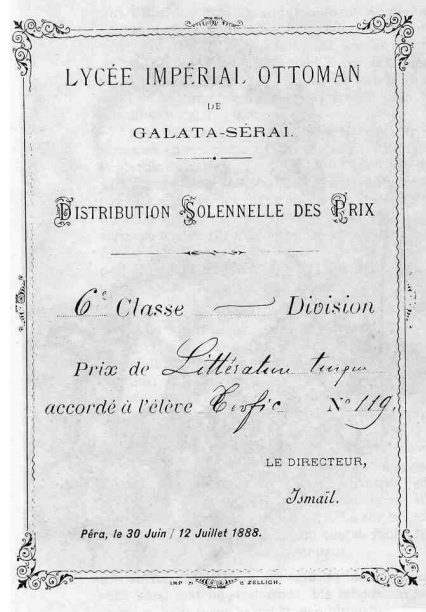
15. *Mekteb-i Sultani'nin Ellinci Sene-i Devriye-i Tesisi Münasebetiyle Neşrolunmuştur*, 13.

16. Refik Cevdet Kalpakçioğlu, *Şehir Üniversitesi Taha Toros Arşivi*, Dosya Adı: Galatasaray, 1. Şehir Üniversitesi. Bu metin büyük bir olasılıkla Galatasaray Spor Kulübü'nün 50. yılı vesilesiyle yapılan çalışmalar sırasında Galatasaray Lisesi'nin eski müdürlerinden 1914 yılı mezunu (604) Fethi İsfendiyaroğlu'nun Refik Cevdet Kalpakçioğlu'yla görüşmesi sonrasında Kalpakçioğlu'nun anlatımı üzerine oluşturulmuş. İsfendiyaroğlu metnin başına “Refik Cevdet Kalpakçı” başlığını atmış. Bu metin Fethi İsfendiyaroğlu'nun ölümünün ardından Taha Toros'a devrolan arşivinde yer alıyordu. Taha Toros'un ölümünden sonra arşivi, bulunduğu gibi Şehir Üniversitesi tarafından alındı. Şehir Üniversitesi bu belgeyi yanlış biçimde “Refik Cevdet Kalpakçioğlu'nun oğlunun Galatasaray Mektebi ile ilgili sözlerini içeren bir metin” koduyla arşivlemiş. Ancak buradaki anlatımın Refik Cevdet Kalpakçioğlu'na ait olduğu açıktır.

ancak Faik Bey'in kendisine verdiği bir makaleden sonra kararını değiştirerek topla oynamayı serbest bıraktığını, hatta jimnastikhaneyi büyüttüğünü de aktarır.¹⁷

Mekteb-i Sultani'den 1904'te mezun olmasından altı yıl sonra okulda öğretmen olarak görev yapmaya başlayan Refik Cevdet Kalpakçioğlu'nun bu anlatımı iki açıdan önemlidir. Anlatımı önemli kılan ilk öge, futbol topuna ilişkin aktarımın, tıpkı Asıl Tevfik Sonumut'un gibi kişisel tanıklığa dayanmasıdır. Mektepte İsmail Bey'in müdürlüğü döneminde futbol topuyla oyunlar oynandığını söylerken Refik Cevdet Kalpakçioğlu bize bizzat şahit olduğu bir süreci anlatır. Anlatımı önemli kılan ikinci öge ise Mekteb-i

Sultani'nin jimnastik muallimi Faik Bey'in topun yasaklanması üzerine devreye girerek okul müdürü İsmail Bey'i, mektepte futbol topuyla oynanması için ikna etmesidir. Anlatım bize, Refik Cevdet Kalpakçioğlu'nun bu öyküyü bizzat Faik Bey'den dinlediğini düşündürüyor, özellikle de anlatıda yer alan, "camlar kırılsın, canlar kırılmasın" diye başlayan söz kümesini. Bilindiği gibi, Refik Cevdet Kalpakçioğlu 1904 yılında mektepten mezun olduktan sonra 2 Kasım 1910 tarihinde Mekteb-i Sultani'de malumat-ı medeniye (yurttaşlık bilgisi) öğretmenliğine atandı.¹⁸ Refik Cevdet Kalpakçioğlu mektepte öğretmen-

MEKTEB-İ SULTANİ MÜDÜRÜ İSMAİL BEY'İN 1888 YILI YAZINDA OKULDAN MEZUN OLAN 119 TEVFİK'E (TEVFİK FİKRET) TÜRK EDEBİYATI DERSİNDE VERDİĞİ ÖDÜL.

17. "Muallim Faik Bey ertesi günü *Onanisme* ('istimna-mastürbasyon' anlamına bu kelimeyi Fethi İsfendiyaroğlu metinde Latin alfabesiyle yazmış- kelime orijinalde italik değil) adlı yazıyı müdüre takdim ederek lütfen okumasını rica etti. Ve böylece kendisinin top oyununa müsaade verilmesi hususunda niçin bu kadar ısrar (ettiğini) anlatmak ister. Eline ilk defa böyle bir kitap alan müdür merakından eseri o gece sonuna kadar okur ve ertesi sabah erkenden Muallim Faik Bey'i –o zaman jimnastik muallimleri her gece mektepte kalırlardı- müdüriyet odasına çağırır. Topa müsaade ettiğini müjdeledikten sonra, 'kuzum Faik Bey, bizim jimnastikhanenin uzunluğu ne kadardır' diye sorar. Muallimden aldığı cevap üzerine de, 'orasını dört beş (metre) daha uzatalım ve çocuklara bol jimnastik yaptıralım' der." Kalpakçioğlu, *Şehir Üniversitesi Taha Toros Arşivi*, 1-2.

18. Mekteb-i Sultani'nin Ellinci Sene-i Devriye-i Tesisi Münasebetiyle Neşrolunmuştur, 75.

MEKTEB-i SULTANİ'YE İSMAİL BEY'İN MÜDÜRLÜĞÜ DÖNEMİNDE GİREN FUTBOL, ABDURRAHMAN ŞEREF BEY'İN MÜDÜRLÜĞÜ SIRASINDA DAHA DA YAYGINLAŞTI.

lik yaparken Faik Bey hâlâ jimnastik muallimiydi. Dolayısıyla Refik Cevdet Kalpakçioğlu'nun öyküyle ilgili detayı Faik Bey'den öğrenmiş olduğunu düşünebiliriz.

Refik Cevdet Kalpakçioğlu'nun açıklamasını Bekir Sıtkı Bircan'ın anlatımı da örtük olarak destekler. Henüz 16 yaşındayken¹⁹ Galatasaray'da futbol oynamaya başlayan Bekir Bircan anılarında mektepteki ilk futbolcuların Ali Rana Tarhan, Müdür Abdurrahman Şeref'in oğlu Hasan Fikret, Hüseyin Münir, Mustafa Hayri, Refik Cevdet Kalpakçioğlu ve Ali Sami Yen olduğunu belirtir.²⁰ Bircan'ın saymış olduğu ilk futbolcu-

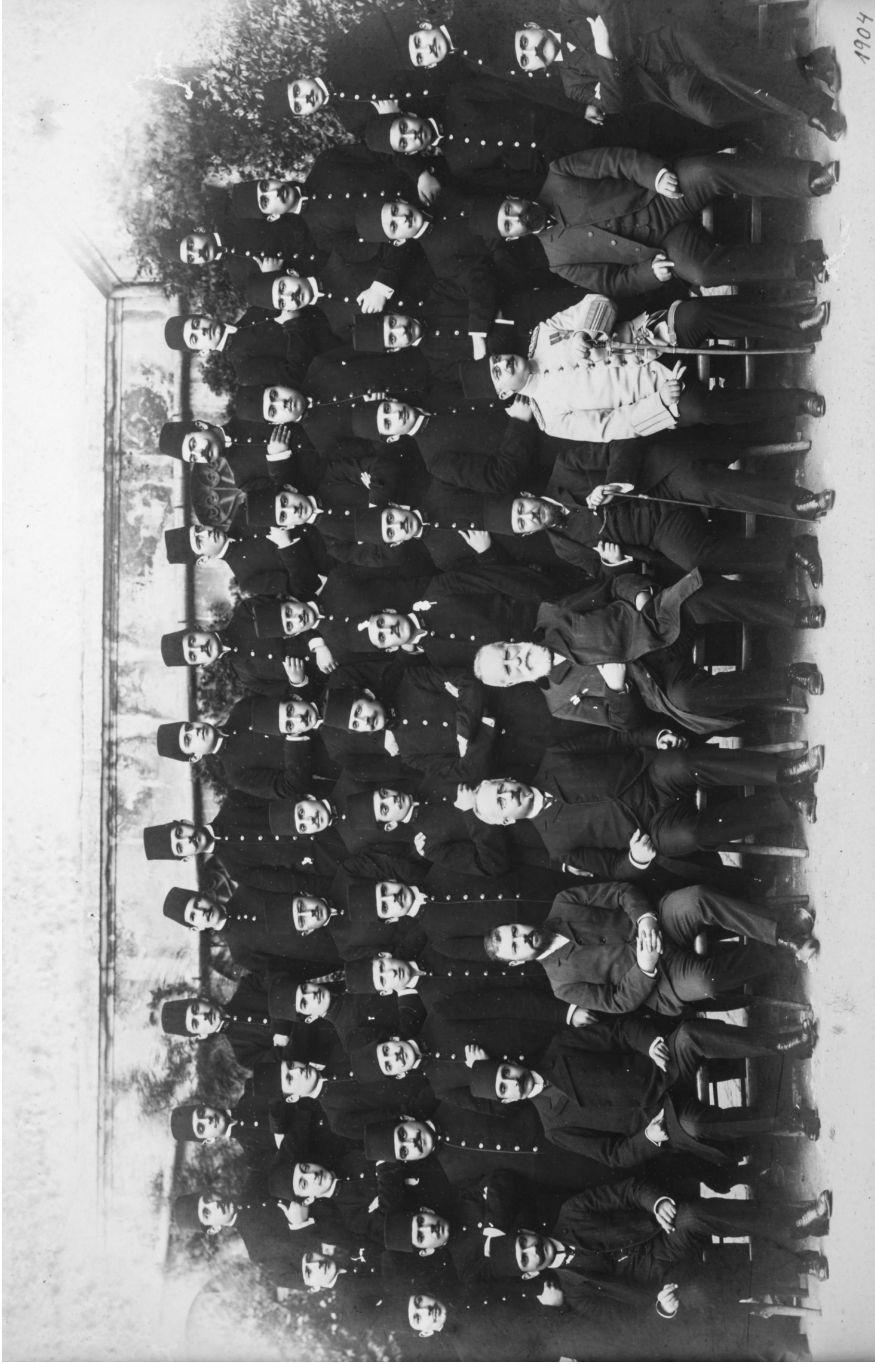
lar arasında yer alan Ali Rana 1900, Hasan Fikret 1902, Hüseyin Münir ve Mustafa Hayri 1903, Refik Cevdet ise daha önce görüldüğü gibi 1904 yılı Mekteb-i Sultani mezunudur.

Bekir Sıtkı Bircan'ın ilk futbolcular diye tanımladığı isimlerin -Mustafa Hayri hariç- ortak özelliği Galatasaray'ın ilk kuşağını oluşturan futbolcuların aksine mektebe Abdurrahman Şeref Bey'in değil, daha önceki müdür olan İsmail Bey döneminde başlamalarıdır.²¹ Görüldüğü gibi, Bircan'ın bu aktarımı Kalpakçioğlu'nun futbol topunun Mekteb-i Sultani'de İsmail Bey döneminde bulunduğu yolundaki açıklamasını örtük olarak destekler.

19. Bekir Sıtkı Bircan 1890 doğumluydu. Mektepten mezuniyet tarihi olan 1909 da bu durumu doğrular. Daha fazla bilgi için, Sandıkçioğlu, Turaç ve Semenderoğlu, haz., *Galatasaray Lisesi: "Mekteb-i Sultani" 1868-1968*, 51.

20. "Okulda, dolayısıyla Türkiye'de ilk futbol oynayanlar 407 Ali Rana [Eski Milletvekili ve Tekel Bakanı], 1085 Hasan Fikret [Galatasaray müdür-i sanisi], 65 Hüseyin Münir, 159 Mustafa Hayri [Banka Müdürü], 364 Refik Cevdet [eski Galatasaray öğretmeni], 889 Ali Sami [Kulüp kurucusu]." (sic). Burada Refik Cevdet'in numarası yanlış yazılmış, doğrusu 264 olacaktı. Daha fazla bilgi için, Semenderoğlu ve Çalışlar, haz., *Ortak Bellek*, 161-164. (Bundan böyle metinde anlatıcıların kullandığı parantezler köşeli gösterilecek.)

21. Berküren ve Kişmir, *Pilava Kaşık Atanlar: 1868-1908*, 190, 201, 214, 230, 291.

Copyright: Galatasaray Üniversitesi Kültür ve Sanat Merkezi Koleksiyonu

İSMAİL BEY'İN MÜDÜRLÜĞÜ DÖNEMİNDE MEKTEBE GİREN REFİK CEVDET KALPAKÇIOĞLU
(ÖNDEN ÜÇÜNCÜ SIRA SOLDAN İKİNCİ) MEKTEB-İ SULTANİ'DEN 1904 YILINDA MEZUN OLDU.

Bekir Bircan'ın saydığı isimler üzerinden devam edecek olursak, bu Galatasaraylıların hepsinin kendisinden yaş olarak oldukça büyük olmaları üzerinde özellikle durmalıyız. Örneğin Refik Cevdet, Bekir Sıtkı henüz 14 yaşında bir çocukken ve muhtemelen henüz birinci sınıf öğrencisiyken Mekteb-i Sultani'den mezun olmuştu.²² Gerçekte Bekir Sıtkı, saydığı isimler içinde sadece Ali Sami'yle beraber mektepte futbol oynama fırsatı bulmuştu. Bekir Sıtkı'nın mektepte olmasa da beraber futbol oynadığı bir diğer isim de Refik Cevdet Kalpakçıoğlu'dur. Mekteb-i Sultani'de aynı dönemde okurken Refik Cevdet ile Bekir Sıtkı farklı bahçelerde teneffüse çıktığı için beraber oynamamışlardı. Ancak İstanbul çayırılarında Galatasaray'ın bu iki kurucusunun birlikte futbol oynadığını biliyoruz.

Peki Bekir Sıtkı Bircan, saydığı birçok isimden yaş olarak oldukça küçük olmasına rağmen bu mekteplilerin futbol oynadığını nereden biliyordu? Yanıt, öğretmenler odasından. Bilindiği gibi, Bekir Sıtkı Bircan mezun olduktan sonra Mekteb-i Sultani'de öğretmenlik yapmaya başlamıştı ve bize anlattığı bilgiler bizzat yaşadığı ve şahit olduklarından daha çok, öğretmenler odasında duyduklarını içerir.²³ Çünkü Bircan, burada adını andığı isimlerin bazılarıyla Mekteb-i Sultani'de aynı zaman diliminde okumasa da aynı dönemde öğretmenlik yapmıştı. Dolayısıyla Bircan, görmediği, ama büyük olasılıkla Mekteb-i Sultani'nin öğretmenler odasında sık sık konuşulan bilgileri paylaşmıştır ilk futbolcuları sıralarken. Bircan'ın bu bilgileri aldığı kaynaklar arasında muhtemelen Faik Bey de bulunuyordu.

22. Mekteb-i Sultani'de 631 numarayla okuyan Bekir'in ismi, mükâfat cetvellerinde ilk kez 1904-1905 eğitim yılında görülüyor. Buna göre Bekir 1904-1905 eğitim yılında ikinci sınıfın ikinci şubesinde, Ohannes Efendi'nin öğretmenliğini yaptığı tarih-i umumi dersinde zikr-i cemil almıştı. Bundan hareketle Bekir'in bir önceki eğitim yılında birinci sınıf öğrencisi olduğunu düşünebiliriz. Daha fazla bilgi için, 1323 *Sene-i Hicriyesi Tevzi-i Mükâfat Cedvelidir* (İstanbul: Matbaa-yı Ahmed İhsan, ty.), 40. Zikr-i cemil (témoignage de satisfaction) ve mükâfat sınavlarda başarı gösteren öğrencilere verilen ödül vesikasıydı. Daha fazla bilgi için, Ziyad Ebüzziya ve Sahir Kozikoğlu, 1921-1933 *Galatasaray Tarihçesi: 1933 Mezunları ve 50 Yılları* (İstanbul: Galatasaray Eğitim Vakfı Yayınları, ty), 300-302.

23. Galatasaray Lisesi'nin 100. yılı vesilesiyle yayımlanan kitapta Bekir Bircan'ın 1909-1955 yılları arasında Fransızca ve tabiat bilgisi öğretmenlikleri yaptığı bilgisi yer alır. Daha fazla bilgi için, Sandıkçıoğlu, Turaç ve Semenderoğlu, haz., *Galatasaray Lisesi: "Mekteb-i Sultani" 1868-1968*, 58. Buna karşın Mekteb-i Sultani'nin 50. yılı vesilesiyle yayımlanan kitapta "Bekir Efendi'nin Rumi 7 Nisan 1326 tarihinde (20 Nisan 1910) Fransızca öğretmeni olarak göreve başladığı bilgisi verilir. Yani 50. yıl kitabına göre Bekir Bircan mezun olduğu 1909 yılında değil, 1910'da öğretmenlik yapmaya başlamıştır. Bu kitabın açıklama bölümünde Bekir Bircan için, "Dahiliye Nezareti Hapishaneler Müdüriyeti Müşavirliği Kâtibi" olduğu yolunda bir bilgi de vardır. Bu durumda Bekir Bircan'ın kitabın basıldığı tarih olan 1918'de öğretmenliğin yanı sıra bu görevi de yürüttüğünü anlıyoruz. Daha fazla bilgi için, *Mekteb-i Sultani'nin Ellinci Sene-i Devriye-i Tesisi Münasebetiyle Neşrolunmuştur*, 73.

MEKTEBİ- SULTANİ'DE İLK JİMNASTİK DERSİNİ VEREN M. CUREL'DEN SONRA
JİMNASTİK ÖĞRETMENLİĞİNE M. MOIROUX GETİRİLDİ

Dolayısıyla Kalpakçioğlu'nun İsmail Bey döneminde mektepte futbol oynandığına ilişkin anlatımını Bekir Sıtkı'nın verdiği bu arka plan eşliğinde okuyunca 1890'ların ortalarına doğru Mekteb-i Sultani'de futbol topunun var olduğu yolundaki kanaat daha da güçlenmiş olur.

Kalpakçioğlu'nun bize iletmış olduğu futbol topuyla Mekteb-i Sultani'de müdür İsmail Bey döneminde oyunlar oynanıyordu yolundaki bilgi, İstanbul'da Britanya kolonisine mensup insanlar arasında ilk futbol maçlarının 1890'dan itibaren daha sık oynanmaya başladığı yolunda *The Levant Herald*²⁴ gazetesinden edindiğimiz izlenimlerle de uyumludur.²⁵

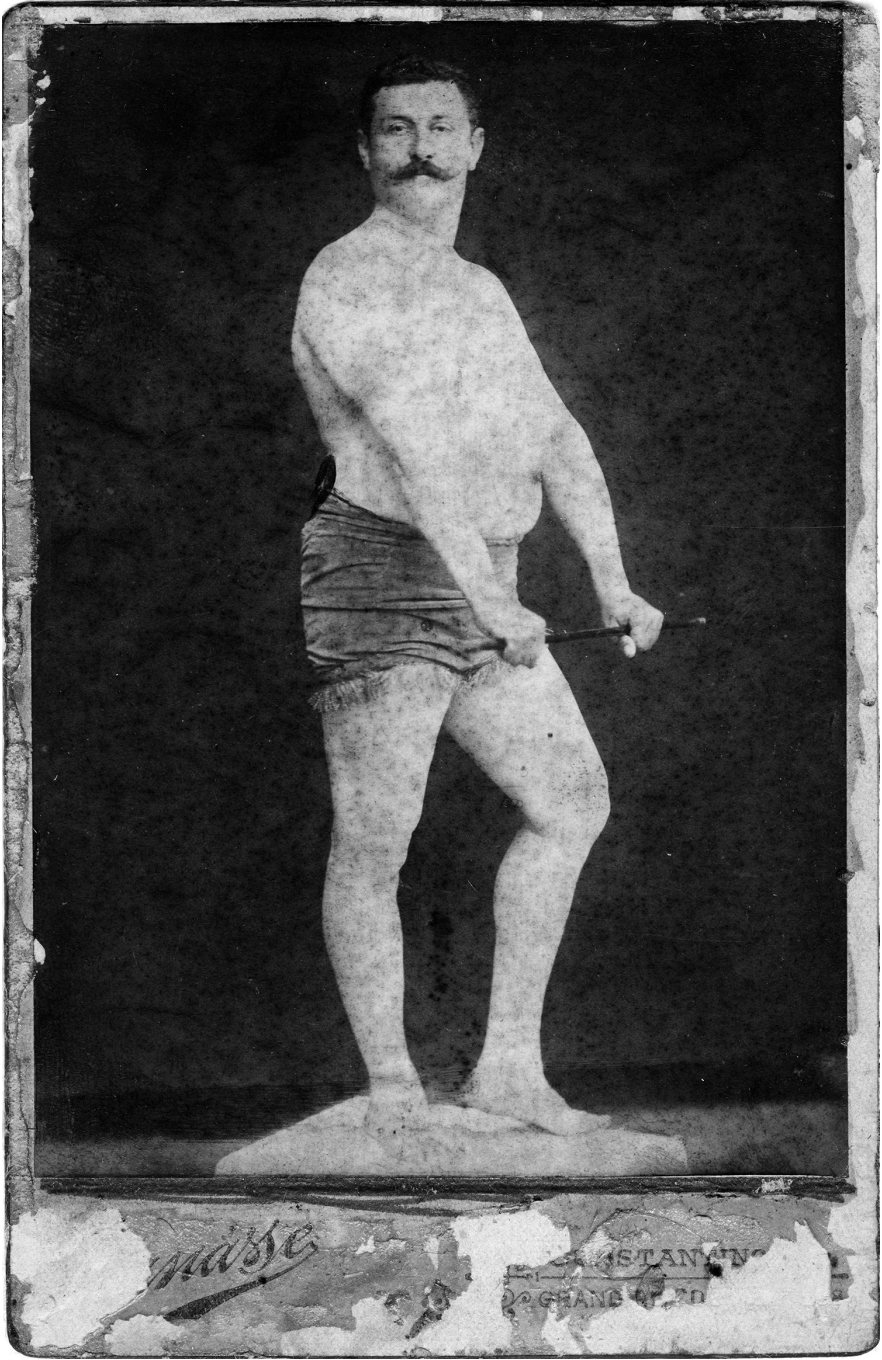
OYUNUN NİTELİĞİ

Galatasaray Futbol Kulübü'nün kuruluşuna giden yolda aydınlatılması gereken ikinci halkayı Mekteb-i Sultani'de futbol topuyla oynanan oyunların niteliği oluşturuyor. Bunu ortaya çıkarmak için, "Mekteb-i Sultani'de futbol topuyla hangi oyunlar oynanıyordu" sorusunu sormamız gerekiyor.

Gerek Galatasaray, gerekse Türkiye futbol tarihiyle ilgili araştırmalarda sıklıkla dikkati çeken bir konu vardır: Mekteb-i Sultani'de eğitim görmeye başladıklarında okulda futbol topunun bulunduğunu ve bununla oyunlar oynandığını söyleyen Galatasaray kurucuları oynanan oyunun adını koyamaz, bu oyunu tarif etmekte güçlük çekerler. Çünkü mektebe girdiklerinde gördükleri oyun ile, daha sonra seyrettikleri arasında büyük fark vardır. Aralarındaki yegâne ortaklık neredeyse her iki oyunun da futbol topuyla oynanmasıdır.

24. İstanbul'da ikamet eden Britanya kolonisine mensup insanların kendi aralarında gerçekleştirmiş oldukları spor etkinliklerini sütunlarında ilk kez duyuran gazete Britanya kolonisine yönelik yayın yapan *The Levant Herald* oldu. Türkiye'de spor tarihinin oluşturulması için değerli bir arşiv sunan ve değişik tarihlerde *The Levant Herald*, *The Constantinople Messenger*, *The Eastern Express*, *The Levant Herald & Eastern Express* adlarıyla çıkan *The Levant Herald* hakkında daha fazla bilgi için, Gazanfer İbar, "Elimdeki Malumatı Avrupa'da Neşretsem," *Atlas Tarih* 36 (Ekim-Kasım 2015): 54-61. Gazetenin ilk dönemi ve Edgar Whitaker portresi için, Burhan Çağlar, "Brief History of an English-Language Journal in the Ottoman Empire: The Levant Herald and Constantinople Messenger (1859-1878)," (yüksek lisans tezi, Toronto Üniversitesi, 2017).

25. *The Levant Herald* gazetesinde 1890 yılında yayınlanmış olan futbol haberlerine örnek olarak bakınız; "Constantinople Football Club," *The Levant Herald and Eastern Express*, XI/207 (October 16, 1890): 4., "Constantinople Football Club," *The Levant Herald and Eastern Express*, XI/272 (November 26, 1890): 4., "Constantinople Football Club," *The Levant Herald and Eastern Express*, XI/277 (December 2, 1890): 4., "Constantinople Foot Ball," *The Levant Herald and Eastern Express*, XI/295 (December 23, 1890): 4.

ALİ FAİK ÜSTÜNİDMAN UZUN YILLAR ÖĞRENCİ OLARAK OKUDUĞU MEKTEB-İ SULTANİ'DE 40 YILI AŞKIN SÜRE DE JİMNASTİK ÖĞRETMENİ OLARAK GÖREV YAPTI.

İSTANBUL'DA İNGİLİZCE VE FRANSIZCA YAYIN YAPAN GAZETELERİN KULLANDIĞI GS RUMUZUNDAN HAREKETLE, GALATASARAY'IN İLK LOGOSU 1907'DE BAZI FUTBOLCULARIN GÖĞÜSLERİNDE YER ALMAYA BAŞLAMIŞTI. 1923 YILINA GELDİĞİMİZDE MEKTEB-İ SULTANİ ÖĞRENCİSİ AYETULLAH, OKULDA ÇIKARDIĞI KARA KEDİ DERGİSİNİN KAPAĞI İÇİN MEŞHUR GAYIN-SİN'i ÇİZDİ. AYETULLAH GAYIN VE SİN HARFLERİNİ VİŞNEYE ÇALAN KIRMIZI VE İÇİNDE TURUNCUDAN İZLER TAŞIYAN SARI RENKLİ ÇİNİ MÜREKKEPLE BOYAMIŞTI.

GALATASARAY EN ESKİ FOTOĞRAFLARINDAN BİRİSİ. AYAKTAKİLER TAM BELLİ OLMUYOR. OTURANLAR SOLDAN İTİBAREN, ALİ SAMİ, EMİN BÜLENT, BORIS NIKOLOV, REŞAT ŞİRVANİ VE ABİDİN DAVER. FOTOĞRAFIN 1907 BAŞLARINA TARİHLENDİĞİ DÜŞÜNÜLÜYOR.

1912 TARİHLİ FOTOĞRAFTA GALATASARAY'IN ÜÇ KUŞAK FUTBOLCULARI BİR ARADA GÖRÜLÜYOR. İLK TAKIMDAN SADECE EMİN BÜLENT VE CELAL VAR TAKIMDA (ÖN SIRA SAĞDAN DÖRDÜNCÜ VE BİRİNCİ). İLK TAKIMDAN BEKİR SITKI FUTBOLU BIRAKMIŞ, ARTIK ÖĞRETMEN (AYAKTA ÖN SIRA SAĞDAN ÜÇÜNCÜ). LİGE KATILAN İLK TAKIMDAN İKİ FUTBOLCU DA VAR FOTOĞRAFTA. AHMET ROBENSON (EN ARKA SIRADAKİ FÖTR ŞAPKALININ HEMEN SAĞINDA) VE "DALAKLI" HÜSEYİN (İKİNCİ SIRA SAĞDAN BEŞİNCİ). FOTOĞRAFTA İKİNCİ KUŞAK GALATASARAYLILARDAN AYDINOĞLU RAŞİT (İKİNCİ SIRA SAĞDAN ÜÇÜNCÜ), MIGİRDİÇ (EN ÖN SIRA EN SOLDAKİ FUTBOLCU), JOSEPH OBERLE, MUHSİN YEĞEN, CEVAT (ÜÇÜNCÜ SIRA FORMALILARDAN SIRASIYLA SAĞDAN BİRİNCİ, İKİNCİ VE ÜÇÜNCÜ) VE NEŞET DE (EN ARKA SIRA SAĞDAKİ İLK FUTBOLCU) VAR. FOTOĞRAFTA ÜÇÜNCÜ KUŞAK GALATASARAYLILAR DA YER ALIYOR. HASNUN GALİP (EN ÖN SIRA SAĞDAN ÜÇÜNCÜ), HÜSEYİN (EN ARKA SIRA EN SOLDAKİ FUTBOLCU), NAMİ, ÖMER VE DİĞERLERİ.